

УДК 821.161.2.09(092)

DOI 10.31654/2520-6966-2025-26F-112-44-53

Михальчук Н. І.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
arthur_mab@ukr.net
orcid.org/0000-0003-2761-0303

Творчість В. Винниченка: до проблеми метафізичного пошуку

У статті проаналізовано філософсько-естетичні параметри раннього модернізму, ідеологію модерністського перелому в культурі к. XIX – п. XX ст. через аналіз двох теорій: діалектики модерну, запропонованої Ю. Габермасом, яка ототожнює модернізм із Просвітництвом та ідеологією логоцентризму, і концепцію французьких постструктуралістів, яка закорінена в раціоналістській просвітницькій методології; розглянуто пошук В. Винниченком нової культурної моделі в умовах руйнування традиційної культури в к. XIX – на п. XX ст. Констатовано, що естетизовані проекти буття в малій прозі В. Винниченка дають можливість подолати репресивну культуру та цивілізацію.

Ключові слова: В. Винниченко, модернізм, метафізика, цинізм, кінізм, естетичне, потворне.

Мала проза В. Винниченка позначена пошуком нової культурної моделі в умовах кризи традиційної культури в кінці XIX – на початку XX століття. «Метафізик-натураліст» (Т. Гундорова) В. Винниченко прагне віднайти кінцевий світогляд, що уможливив би пояснення всіх сфер буття як єдиного цілого. Шлях до цього – заперечення традиційної метафізичної моделі культури та актуалізація базової фройдівської категорії – задоволення, що забезпечує героєві В. Винниченка модерністськи відчутну єдність світу. Подолання ідеальної природи людини через онтологію нігілізму, поява характеру з диференційованою психікою, цинізм, актуалізація естетики потворного визначили новітні літературні віяння у малій прозі митця. До утвердження нових психоідеологічних моделей, властивих модернізму, письменник рухався оригінальним шляхом. Щоб прослідкувати його, звернемося до діалектики модерністського руху кінця XIX – початку XX століття.

Загальні риси модернізму на сучасному етапі більш ніж широко відомі. Т. Гундорова зауважує, що найвиразніше сучасну дискусію навколо модернізму і постмодернізму характеризують два підходи: діалектика модерну, запропонована Ю. Габермасом, та концепція

французьких філософів-постструктуралістів. Ю. Габермас представляє один з авторитетних на сьогодні у західній філософії поглядів на модерність, що закорінена в гуманістичних ідеалах Просвітництва, і прагне їх зберегти, вписавши у сучасний філософський дискурс у новому вигляді. Однією з найсуттєвіших ідей є припущення, що модернізм характеризує епоху новочасся насамперед у «перспективі розуму», тобто ідеології логоцентризму, модернізм ототожнюється з Просвітництвом, що триває з XVIII століття і майже до середини XX століття.

Згідно з діалектикою модерну, естетичний модерн, або модерністський рух кінця XIX – початку XX століття, «підриває ідею самого модерну», бо «несе з собою панування принципу безмежного самоствердження, суб'єктивізм перезбудженої чуттєвості і тим самим вивільняє гедоністичні мотиви, несумісні з моральними основами цілепокладаючого способу життя» [2, с. 29].

Модернізм руйнує проект «просвіченої гуманності», який становить суть самого процесу модернізації, вважає Ю. Габермас: поява і розвиток мистецького авангарду, що актуалізує метафору абсолютної новизни, підриває саму можливість здійснення розумної і тотальної гуманізації світу, бо авангард «інфікований» індивідуалізмом. Погляди на модерність, закорінені у гуманістичні ідеали Просвітництва, Ю. Габермас прагне інтегрувати у теорію «комунікативної раціональності», бо «саме завдяки своїй раціональній сутності культура є певною інституціалізованою формою комунікативної практики» [2, с. 30].

Іншу концепцію модернізму розгортають постструктуралісти: Ж. Дерріда, М. Фуко, Ж. Бодрійяр, Ж. Ліотар. Вони пов'язують модернізм не з раціоналізмом Просвітництва, а із виявленням і зняттям тих репресій щодо індивідуальної свідомості, мислення і мови, що закорінені в раціоналістській просвітницькій методології. Спроба європейського Просвітництва встановити раціональний і гуманний порядок постраждала від раціональної обмеженості. Раціональна модель дискурсу відхиляє культурні відмінності реальних суб'єктів свідомості, зумовлює маніпулювання чужою свідомістю, а також утворення «одномірної» (Г. Маркузе) людини.

Ці дві теорії – своєрідна естетико-філософська рамка, яка може допомогти зрозуміти ідеологію модерністського перелому в українській літературі початку XX століття, а також ті моделі культурного розвитку, які в ньому визначились. «Амбіціозністю» модернізму називає Т. Гундорова його прагнення «переписування» культури та прагнення її критики. На думку науковиці, критика культури – це основний субстантивний принцип модернізму, що актуалізує органічно властивий його свідомості нігілістичний імпульс.

У кінці XIX – на початку XX століття першим висловив ідею про важливість критичної деконструкції традиції культури, назвавши свій підхід генеалогічним, Ф. Ніцше. Для нього це означало виявлення джерел сучасності через звернення до мислительних і ціннісних стандартів, що закорінені в минулому. Генеалогічне звернення до традиції виглядає принципово зорієнтованим на її «розрихлення» зсередини засобами критичної рефлексії, яка звернена проти претензій наукового методу. М. Фуко підкреслює, що «якраз проти ефекту влади дискурсу, який розглядається як науковий, генеалогія і повинна вести свою боротьбу» [8, с. 84].

Доля європейської культури великою мірою пов'язана з раціоналізацією світобудови. Але не тільки античне, а й середньовічне суспільство не було орієнтоване на тотальну раціоналізацію соціального життя. Їх метою було створення людини.

Античність створила ідеал гармонії моральних та інтелектуальних добродішностей індивіда, здатного розуміти буття. В епоху Середньовіччя християнські мислителі стверджували нерозривну єдність інтелектуальних, моральних і теологічних добродішностей особистості, покликаних скерувати її у земному житті до відтворення вищих визначень Божественного буття, трансценденталій – Істини, Краси і Блага.

Ренесанс пов'язав християнський елемент з антропоцентричною установкою, яка в західноєвропейській культурі поєднана з розглядом природи і соціального світу в якості об'єктів тотальної раціоналізації і практичного використання.

У період Нового часу знання починають розуміти як силу підкорення природного універсуму, засіб соціального контролю. Починає домінувати інструментальний розум. Раціональний порядок регламентує прояви людської тілесності і духу, а зростання раціональної регламентації суспільного життя породжує відчуження.

Віра у безмежні можливості розуму і його здатність створити гармонію у світі людини, глобальний історизм з його субстанційними схемами соціального розвитку – основні положення європейської культурфілософії. Вони були тісно взаємопов'язані, утворювали єдине ціле, задавали ту систему координат, крізь призму якої розглядається весь спектр форм культури класичної традиції.

У кінці XIX століття переживає кризу метод «прямого спостереження», а відтак і природнича наука, що була парадигматичною формою істинного знання філософії культури Нового часу. Пірсон публічно виразив це, вказавши, що наука не «пояснює» механізм світу, а просто описує те, що відбувається за певних умов [11, с. 145].

Це було визнанням епістемологічного обмеження, а також того, що наука – це насамперед конструкція людського розуму, а вже потім – відображення світу. Відчувалися серйозні сумніви щодо гегемонії наукового мислення, що зумовило появу філософського аргументу відносності її цінності. У 1872 р. Ф. Ніцше писав: «...великі люди примудрилися, докладаючи неймовірно величезних мисленнєвих зусиль використати надбання науки з метою визначення меж та відносності знання взагалі і, таким чином, рішуче заперечити претензію науки на універсальну обґрунтованість та універсальні цілі» [7, с. 112].

Перевіркою наукової моделі був підірваний престиж історизму: у 1874 р. у своєму есе «Про користь і шкоду історії для життя» Ф. Ніцше пропонує розглядати історію під знаком міфу. Надлишок історії підірвав силу життя: «Ми розпалися на дрібні шматки, ми у нашому цілому розділені напівмеханічно на зовнішнє і внутрішнє, ми засипані поняттями, як зубами дракона, ... ми не довіряємо жодному своєму відчуттю. За нами забезпечене право на пусте "буття", а не на повне і квітуче "життя"» [6, с. 122].

Головне прохання Ніцше: «Подаруйте мені спочатку життя, а я вже створю вам із нього культуру» [6, с. 122]. Головна ідея Ф. Ніцше – «подолати» тип стандартизованої людини, що склався в європейській культурі до кінця XIX століття.

Роблячи акцент на кризі гуманістичної установки в європейській культурі, головною проблемою культурфілософської рефлексії нового типу можна вважати фінал гуманістичної самоістифікації і теології Людини, або відхилення антропологічного проекту в атропотеологію. Потужний антираціоналістичний імпульс в кінці XIX століття в країнах Заходу є реакцією на духовний стан, при якому все мислення перетворилося на стратегію.

Вирішальна характеристика, яку Ф. Ніцше дав самому собі і на яку часто не звертають уваги, полягає в тому, що він назвав себе «циніком». У цинізмі Ф. Ніцше проявляє себе модифіковане ставлення до вимоги «говорити правду», що зближує його або завдяки чому він став поряд з найбільш впливовими мислителями століття – З. Фройдом та К. Марксом.

Кінізм і цинізм – це «дві константи історії» [8, с. 246]. Поняття цинізму, за П. Слотердайком, можна визначити у трьох потрактуваннях. Цинізм як просвітницька фальшива свідомість: у кінці XIX століття стало ясно, що у традиційному розумі існує глибока тріщина, яка проходить через свідомість і відокремлює розумне від дійсного. Саме тому світ сповнений фальшивих сподівань і розчарувань у них.

У другому підході поняття цинізму набуває історичного виміру. Виявляється супречність, яка вперше знайшла своє вираження в античній критиці цивілізації, виступивши під ім'ям кінізму: прагнення людини зберегти себе розумною і повною життя у протистоянні суспільству. Поняттям «цинізм» у цьому контексті позначається влада домінуючої культури у відповідь на кіничну провокацію. Культура не розуміє, а якщо розуміє те істинне, що в ній є, то продовжує політику репресій і пригнічення. Тут відбувається розщеплення поняття на кінізм і цинізм. Феномен кінізму відокремлюється від вихідного пункту: з'являється в історії тоді, коли у кризових цивілізаціях і цивілізаційних кризах конфліктують між собою свідомості. Тому це – константи історії.

Третій підхід до визначення поняття «цинізму» дозволяє перейти до феноменології полемічних форм свідомості. Це полеміка з приводу того, як треба розуміти істину: як «голу», «неприкриту» чи завуальовану культурою. У культурі, яка постійно «фальшивить», виникає бажання знайти не просто істину, а «неприкриту» істину, і не має значення, що скаже про це мораль.

У філософа, оскільки йому властиві любов до істини і любов до свідомого життя, життя і теорія повинні знаходитись у відповідності один з одним. Центральним пунктом будь-якого вчення є те, що втілюється в реальність: кожному ідеалу доводиться матеріалізуватись, а кожній матеріальності – ідеалізуватись. Висока теорія, починаючи з Платона, обірвала свій зв'язок з матеріальним втіленням, за рахунок цього зміцнивши зв'язок аргументації з логічними конструкціями.

Найдраматичнішим моментом у пошуках істини ранньоевропейською філософією, на думку П. Слотердайка, є поява Діогена з його варіантом «низької теорії», яка на перший план висуває саме практичне втілення. Процес осягнення істини, починаючи з філософії Діогена, роздвоюється: одні мислителі займаються створенням великих теорій і дискурсом, інші – опираються грі дискурсу і навіть граються з ним.

Ця гра спрямована проти ідеалістичних абстракцій з метою говорити те, що складає життя. У культурі, в якій «ідеалізми» зробили брехню формою життя, процес пошуку істини залежить від того, чи знайдуться філософи, які зможуть її віднайти. З цієї точки зору, культура кінця XIX – початку XX століття, окрім Ф. Ніцше, знає ще двох «великих циніків».

Відхід від старої філософії людської природи з абстрактною Людиною, сумніви у «чистоті» «прозорого» класичного розуму і його здатності побудувати онтологічну картину універсуму були зумовлені також народженням у Відні психоаналізом, який «у свою чергу підірвав

високе уявлення про духовну концепцію європейської людини, орієнтовану на Християнський міф» [3, с. 38].

Ілюзію «прозорості» і «чистоти» людської свідомості зруйнувало відкриття підсвідомого. Воно знищило основу існуючої раніше філософії свідомості. Якщо правда, що під кожним «Я» існує несвідоме, доведеться попроситися з уявленням про незалежність, суверенність свідомості, яка вважала, що знає себе, а тому може дати собі оцінку. Психоеаналіз розбив вщент наївну думку про те, що кожне «Я» повинно краще за всіх знати себе – завдяки безпосередній близькості. Відтепер виявилось, що кожний – не ближній, а найбільш дальній для себе самого. Під будь-якою раціональністю, під будь-якою свідомістю міститься зона ірраціональності і підсвідомого програмування, яка постійно втручається, вносить помилки у свідоме говоріння і дії.

3. Фрейд іронізує над поняттям «раціоналізації»: званням Ratio тепер наділяються ті надумані пояснення і псевдооснови, за допомогою яких свідомість підправляє і прикрашає свої самообмани. Раціональне – завіса, покликана приховувати індивідуальну і колективну ірраціональність. Окрім того, від «Я» вимагається зрозуміти, що воно становить собою те, що, на його думку, абсолютно не становить: негативне «Я» зі своїми травмами і у своїй деструктивності.

Категорія «підсвідома структура» стає категорією мислення. Це рефлексивне поняття підштовхнуло фундаментальне дослідження людини і цивілізації. Необхідною умовою існування цивілізації є витончений «бар'єр свідомості» на шляху до пізнання справжньої природи підсвідомого бажання. Механізми регулювання людської культури, соціальної та індивідуальної поведінки стали розумітися як несвідомі. Ідеалізм мусив змиритися і з тим, що психоаналіз бажає «зазіхнути» на душу художника і на художній твір [5, с. 48]. Аналіз природи мистецтва, специфіки створення і сприйняття конкретних творів підпорядковані у З. Фрейда загальній категорії – категорії культури. Діяльність художника у фрейдівській теорії культури – задоволення від втілення у реальність образів фантазії. Несвідоме зачепило і культурний нарцисизм.

Психоаналіз виходить на кінцевий мотив, що не має нічого спільного з ідеалізмом. У цьому мотиві важливим є діалектичний момент теорії інстинктів: інстинктивна природа позначена полярністю: Я-інстинкт і сексуальний інстинкт, а пізніше – потяг до життя і потяг до смерті.

Таким чином, кінець XIX – початок XX століття – підсумок традиційної філософії і перше зізнання, з якого починається її агонія. З кінцем XIX століття закінчується і традиція знання – це «кінець європейської

схоластики» (П. Слотердайк). «Перед обличчям смерті» філософії хочеться бути чесною і відкрити свою останню таємницю: великих тем – Смысл, Суб'єкт, Об'єкт, Дух, Теорія, Універсум, Бог – не існує. Звідси прагнення знищити умовності, які є конститутивними для традиційної культури та цивілізації, бажання «голої істини» як головний мотив, що хоче зірвати ілюзії абстракцій, щоб з'ясувати «саму суть». Настрій, що домінує у «надбудові» Заходу в кінці XIX – на початку XX століття, характеризується «сумішшю цинізму, сексизму, діловитого реалізму і психологізму» [8, с. 22] – настроєм «присмерків».

Г. Маркузе вважає за потрібне не тільки звернутися до фрейдистського психоаналізу, витлумаченого в руслі «філософії життя», але й доповнити його власними неомарксистськими соціологічними конструкціями. Філософ вводить термін «додаткова репресія», який тільки пояснює вихідну тезу про репресивність розуму, яка до цього вже одержала фрейдистську інтерпретацію.

«Додаткова репресивність» – це обмеження з боку соціальної влади, які доповнюють вихідну репресивність, – обмеження цивілізацією інстинктів з метою відтворення роду. Це історизація фрейдизму. У результаті Г. Маркузе закликає негайно покінути з репресивною цивілізацією і повернути людину до життєвої стихії. Шляхом до цього є утвердження культури, що не знає відчуження, і переорієнтація на естетичні цінності. Засобом подолання історії для Г. Маркузе є утопія «нової чуттєвості», згідно з якою людство має свідомо відкинути результати, досягнуті завдяки репресивному розуму і повернутися до занурення у стихію життя.

Посилаючись на працю Ф. Ніцше «Весела наука», у своєму «Есе про звільнення» філософ дає основний «рецепт» позбавлення від принципу реальності. Досить повернутися обличчям до природи, знищити тиранію розуму – і буде досягнуто бажання позбавлення принципу реальності. Все має звестись до відкриття, точніше – до відкриття «ще раз» природи як співника у боротьбі проти суспільства, у якому насилля над природою посилює придушення людського.

Занурення у потік становлення життя, забуття інструментальної раціональності стимулює естетичний вимір людського існування і орієнтує індивіда на цінності мистецтва. Саме естетичний вимір підпорядкований принципу задоволення: чуттєвість встановлює естетичну цінність, і те, що нею визначається як істинне, естетика теж представляє як істинне, хоча розум і заперечує це. Естетичний вимір базується на принципах та істинах чуттєвості. Саме мистецтво кидає виклик домінуючому принципу розуму, створюючи «лібідозну раціональність», що утверджує закон чуттєвості і задоволення.

Г. Маркузе звертається до міфологічних архетипів: Прометея, Орфея, Нарциса. З ім'ям Прометея традиційно пов'язується активне, оптимістичне ставлення до світу. Філософ заперечує поклоніння Прометею, бо наслідування йому породжує придушення Еросу, життєтворчого начала.

Героями нерепресивної культури майбутнього, підпорядкованій Еросу, будуть Орфей і Нарцис. Оскільки Прометей – символічне вираження принципу реальності, то принцип насолоди у концепції Г. Маркузе представляють Орфей і Нарцис. Вони мають торжествувати над Прометеем у маркузівській утопії майбутнього. Так він «обстоює Велику Відмову – відмову від репресивної цивілізації і її цінностей» [9].

Першою спробою відчитати у творчості В. Винниченка «модель альтернативної історії» була стаття О. Ковальчука «Модель альтернативної історії як гіпотеза: ідеологемні інтенції краси («Раб краси» В. Винниченка)» [4]. Культура існує завдяки неусвідомленому бажанню задоволення, а «Орфей разом з Нарцисом формують таку парадигму буття, де актуальним є досвід світу, що будить силу Еросу, доти зв'язаного скам'янілими формами відносин між людиною і природою».

Саме заслугою мистецтва є у творчості В. Винниченка те, що прагнення до чуттєвого втілення не зникло остаточно. Мистецтво викликає до життя неокінічні тенденції. Герой-естет використовує незаперечне право мистецтва, щоб виразити прагнення досягнути екзистенційної нерозколотості. Його метафізична чуттєвість («Контрасти») є доказом того, що життя вимагає реалізації своїх чуттєвих прав.

Герой В. Винниченка намагається уявити життя як плеяду почуттів. Письменник поетизує прагнення, жадобу нескінченних змін, чуттєвих вражень від світу, різноманітність яких переважає за своєю цінністю добро і розум. Це прагнення підлягає в оповіданні теоретичній рефлексії, яка проголошує рівноцінність усіх і усяких настроїв у людині, тобто стверджує канон етичної нейтральності.

За Г. Гегелем, «мистецтво покликане розкривати істину у чуттєвій формі. Всезагальна потреба у мистецтві зумовлена розумним прагненням людини усвідомити зовнішній і внутрішній світ, уявивши його як предмет, у якому вона пізнає своє власне «Я». У цьому полягає «вільна розумність людини, із якої витікає як мистецтво, так і будь-яке інше діяння і мораль» [1, с. 192]. Але істину мистецтва суспільство завжди тримало в межах, амбівалентно ставлячись до нього: мистецтво повинно задовольняти суспільні запити, проте не повинно «заходити далеко». Межа мистецтва – бар'єр, що ставиться його втіленню у дійсність.

«Нове» мистецтво руйнує метафізичне сутнісне співвідношення мистецтва та істини і перетворюється на «великий стимулюючий засіб життя» (Ф. Ніцше), бо межа між мистецтвом і життям стирається («Олаф Стефензон»). Мистецтво починає розкривати жорстоке та огидне, що є доказом живого ставлення до всіх проблем життя. Для художника «глибокий інстинкт якого прагне життя, саме відчуття жаху служить доказом жадоби життя» [6, с. 197].

Таким чином, моделюючи картину світу в малій прозі В. Винниченка через проєкцію метафізики, ми можемо виділити такі базові моменти: парадигматика метафізованого світу розгортається від метафізики тілесності через метафізику духовного, що уформовується гедоністичними та цинічними інтенціями, до естетизованого проєкту буття, який дає можливість подолати традицію репресивної культури та цивілізації.

Література

1. Гегель Г.-В.-Ф. Лекції з естетики. Чумаков А. *Хрестоматія з філософії*. Київ, 2015. 375 с.
2. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. К., 2009. 441 с.
3. Ігнатенко М. Ігрова культура постмодерну (або: вже не-культура). *Вікно в світ*. 1998. № 2. С. 16–24.
4. Ковальчук О. Модель альтернативної історії як гіпотеза: ідеологемні інтенції краси («Раб краси» В. Винниченка). *Винниченкознавчі зошити*. Ніжин, 2003. Вип. 1. С. 64–69.
5. Левчук Л. Психологічний аналіз і художня творчість. Київ : Вища школа, 1980. 158 с.
6. Ніцше Ф. Народження трагедії. Твори спадку 1870–1873. Львів : Астролябія. 2022. 624 с.
7. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Харків : Фоліо, 2018. 219 с.
8. Слотердайк П. Критика цинічного розуму. Переклад з німецької А. Богачова. Київ : Тандем. 2002. 584 с.
9. Юдин А. Парадокси великої відмови. *Маркузе Г. Ерос і цивілізація*. Київ, 1995. 314 с. С. IX–XX.
10. The Metaphysics of Modernism//Modernism / Edited by Michael Levenson. Cambridge: V.P., 1999. 246 p.
11. Foucault M. Power – Knowledge. Brighton, 1980. 236 p.

References

1. Hegel, G.-V.-F. (2015). *Lektsii z estetyky* [Lectures in Aesthetics] In: Chumakov, A. *Khrestomatiiia z filosofii* [Reader in Philosophy]. Kyiv. 375 p. [in Ukrainian].
2. Hundorova, T. (2009). *Prolavlennia slova. Dyskursiia rannoho ukrainskoho modernizmu. Postmoderna interpretatsiia* [The Manifestation of the Word. The

Discourse of Early Ukrainian Modernism. Postmodern Interpretation]. Kyiv. 441 p. [in Ukrainian].

3. Ihnatenko, M. (1998). *Ihrova kultura postmodernu (abo: vzhe ne-kultura)* [The Game Structure of Postmodernism (or: Already Non-Culture)]. *Vikno v svit – The Window into the World*. №2. P.16 – 24. [in Ukrainian].

4. Kovalchuk, O. (2003). *Model alternatyvnoi istorii yak hipoteza: ideolohemni intentsii krasny* («*Rab krasny*» V. Vynnychenka) [The Model of Alternative History as a Hypothesis: Ideological Intentions of Beauty («The Slave of Beauty of V. Vynnychenko»)]. *Vynnychenkoznavchi zoshyty – Vynnychenko Studies Papers*. Nizhyn. Iss.1. P. 64 – 69. [in Ukrainian].

5. Levchuk, L. (1980). *Psykhoanaliz i khudozhnia tvorchist* [Psychoanalysis and Creative Work]. Kyiv: Vyshcha Shkola Publ. 158 p. [in Ukrainian].

6. Nietzsche, F. (2022). *Narodzhenia trahedii. Tvory spadku 1870-1873*. [The Birth of Tragedy. Works 1870-1873]. Lviv: Astrolabiia Publ. 624 p. [in Ukrainian].

7. Nietzsche, F. (2018). *Po toi bik dobra i zla* [Beyond Good and Evil]. Kharkiv: Folio Publ. 219 p. [in Ukrainian].

8. Sloterdijk, P. (2002). *Krytyka tsynichnoho rozumu* [Critique of Cynical Reason]. (A. Bohachov, Transl.). Kyiv: Tandem Publ. 584 p. [in Ukrainian].

9. Yudyn, A. (1995). *Paradoksy velykoi vidmovy* [The Paradoxes of Great Denial]. In: Marcuze, H. *Eros i tsyvilizatsiia* [Eros and Civilization]. Kyiv. 314 p. P. IX–XX. [in Ukrainian].

10. The Metaphysics of Modernism. (1999). In: Levenson, Michael (Eds.). *Modernism*. Cambridge: V.P. Publ. 246 p.

11. Foucault, M. (1980). *Power – Knowledge*. Brighton. 236 p.

Mykhalchuk N. I.

Candidate of Philological Sciences, Associate professor at the Department of Ukrainian Language, Literature, Culturology and Journalism of Nizhyn Mykola Gogol State University
arthur_mab@ukr.net

<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-2761-0303>

The Creative Work of V. Vynnychenko: The Problem of Metaphysical Search

The author analyzes philosophical and aesthetic parameters of early Modernism, ideology of Modernism shift in the culture of the end of the 19th – the beginning of the 20th c. via the analysis of two theories: the first, Modernism dialectics, proposed by J. Habermas, which equates Modernism, Enlightenment and the ideology of logocentrism; the second, the conception of French poststructuralists, which is rooted in Enlightenment rationalistic methodology. V. Vynnychenko's search for a new cultural model in the conditions of traditional culture ruination at end of the 19th – the beginning of the 20th c. is investigated. It is stated that anesthetized projects of being in V. Vynnychenko's small prose create possibilities for overcoming repressive culture and civilization.

Key words: V. Vynnychenko, Modernism, metaphysics, cynicism (attitude), cynicism (a school of thought in philosophy), aesthetical, hideous.